

Zdeněk Wirth

STARÁ PRAHA

V PRAZE

Nákladem Klubu za Starou Prahu

1937

ZDENĚK WIRTH

STARÁ PRAHA

Premie členům
Klubu za Starou Prahu
v Praze

PRAHA 1937

Nákladem Klubu za Starou Prahu

eslo „stará Praha“, ražené asi před půlstoletím, je dnes sice velmi populární a v denním tisku i hovorech běžné, ale užívá se ho často falešně, bez porozumění a bohužel se ho i zneužívá proti poctivým snahám vyznavačů hnutí za starou Prahu. Rozsah a obsah tohoto pojmu je aspoň citem chápatelný pro toho, kdo má o osud staré Prahy zájem, ale musí být vždy znovu vysvětlován generacím mladším, jež neprošly očištným ohněm ideálního zápasu o zachování nejen našeho hlavního města ale našich starých měst vůbec.

Navazuje svůj výklad na přednášky našeho cyklu, jež podaly dynamický obraz vývoje Prahy v průběhu tisíce let*), pokusím se - opíraje se o poučení, těmito přednáškami dané - charakterisovati dnešní *starou Prahu*, která je právě výsledkem tohoto vývoje.

Úvodem považuji však za nutné předeslati zmínku o tom, jak rozuměti v našem případě přívlastku »*starý*«, který má dnes ve spojení se jménem Prahy tak intuitivní a charakteristickou příchutí.

Necháme-li stranou živelné, většinou nespravedlivé cenění minulosti v oblasti duchovní činnosti tvůrčí, kde věčné jitro, jak bylo kdysi přiléhavě řečeno, činí starým, co vznik-

*) I. K. Guth, Praha středověká. - II. Zd. Wirth, Praha renesanční a barokní. III. P. Janák, Praha XIX. století. - IV. B. Hübschmann, Nová Praha.

lo včera a naopak vyhledává popud, tisíciletí starý, k akutnímu problému uměleckému a omezíme-li se pro naše účely na oblast hmotnou, dojdeme ke zjištění, že termin „starý“ v běžné řeči pevného obsahu a časového vymezení nemá, ale že je nám jednoznačným označením pasivní minulosti nejrůznějšího stáří v protikladu k aktivní, dravé skutečnosti, která je nám „nová“.

Docházíme při tom k překvapujícím rozdílům, co bylo a je lidstvu v různých dobách staré a co nové. Kdežto na příklad ve středověku byla stavba budována pro staletí, žije v naší době sotva půl století, a kdežto ještě v první polovici XIX. století znamenal zánovní kabát často dědictví po otci nebo dědečkovi, zastarává naproti tomu dnes jakýkoliv výrobek řemeslný v jedné generaci, předměty dosud ve svém vývoji neukončené, jako auto nebo radio, ve dvou až třech letech a předměty modě podléhající dokonce v jedné saisoně.

Tento relativní termin „starý“, kolísající ve svém obsahu nejen od století ke století, od generace ke generaci, ale i v rámci téže generace jednak pod tlakem životního tempa různých vrstev společenských, jednak vlivem větší nebo menší tak řečené pokrokovosti jejich světového názoru, vypustil objektivní historik ze svého slovníku, jakmile dospěl k možnosti přesného časového omezení letopočtem nebo ostře ohraničenou periodou. Pro učeného kanovníka pražského Kosmu v 11. století bylo ještě stáří historického údaje měřitelné stejně vypravováním starců jako kalendářem, pro dnešního historika je příkazem dojítí časového určení všemi prostředky jeho vědy, ať jde o přítomnost nebo o minulost sebe starší.

Zpravidla jde ve hmotné oblasti při jakémkoliv označení stáří jenom o jednotlivý objekt ať denní potřeby, ať výtvarného umění, ať technické práce, bez ohledu k tomu, je-li movitý nebo nemovitý. U tohoto objektu jde pak většinou o jednoznačný smysl a obsah slova „starý“ a o pojem tkvící svým vznikem, materiálem i tvarem v některé minulé době, přesně ohraničené letopočtem nebo kulturně historickou či stylovou periodou. I tam, kde tento objekt doznal změny v dobách pozdějších, zaokrouhluje zpravidla jeho zevnějšík umělecká vůle ke slohu, vkus doby nebo jen přání majitelovo k stáří *jedinému*, takže starší originál je jakoby potažen vrstvou originálu druhého.

U města je však tato otázka značně složitější a poměr staršího originálu k tisícovým pozdějším změnám tíže zjiřitelný. Město není záležitost dne ani roku ani desetiletí. Vzniká a roste zvolna, přetvářuje se ustavičně nikdy nejsou ukončeno, zaniká občas ve svých částech, aby se opět obrodilo a tento podivuhodný věčný zánik a věčné obrozování řídí nejenom umělecké formy nebo vkus jako je tomu u přemalby obrazu, přeřezání sochy nebo potažení hladké omítky barevným sgrafitem, nýbrž - vedle skutečného vývoje architektonického cítění a tvoření - i syrové potřeby denního života, sociální struktury a všech jiných vztahů hmotných i duševních jeho obyvatelstva.

Proto název „starý“ pro město je slovo úžasně *bohaté* náplně časové i formální, jež charakterisuje ne jednotné dílo, z jedné doby vyšlé, nebo v jedné době přestavené, nýbrž určitý *stav dobový*, určitý *dobový průřez* stavebním organismem, v němž se sloučily *několikeré vrstvy stáří* a to jak ve směru horizontálním (kladouce se nad sebou

ve vrstvě románské, gotické, renaissanční, barokní), tak ve směru vertikálním (měnící výšku i obrys města i jeho hmotnou mohutnost). Tyto vrstvy stáří, nejrůznější kvality po stránce umělecké a nejrůznějšího rozsahu a pronikavosti fyzické, kladly se v městě nad sebou a vedle sebe od X. do XIX. století a ony jsou právě podkladem a zárukou toho, co nazýváme v starém městě malebným, pitoreskním, uměleckým.

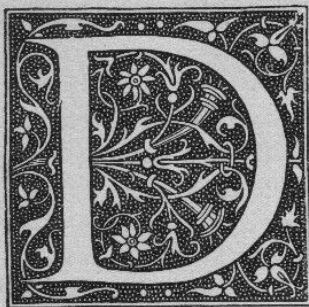
Vrstvy stáří v městě netvoří jen jednotlivé domy, jich štíty, římsy a střechy, ale hlavně hromadné stylové úpravy bloků i čtvrtí, celkové hmoty a obrysy měnící se od století ke století a řízené stále pronikavěji uměleckými principy monumentálního stavitelství. Záleží ovšem na intenzitě, s jakou se dovedla ta která vrstva uplatnit nebo udržet na úkor druhé ať již vnitřní mohutností uměleckou, ať vlivem hmotného blahobytu obyvatelů, ničivých sil přírodních nebo událostí dějinných.

Název starý pro město značí nám tedy jeho *stav*, dochovaný v určité době a nesoucí současně stopy všech proměn, které je zasáhly v dobrém i zlém smyslu v dobách minulých. Kdybychom měli dostatečně objektivních pomůcek, jako plánů, obrazů, modelů, fotografií, mohli bychom si theoreticky zrekonstruovati takovou starou Prahu, jak se jjevila Pražanům v gotice, v renaissanci, v baroku nebo na začátku XIX. století a mohli bychom tirády barokních i romantických cestovatelů Prahou doložití přesným dokumentem. Ale tato rekonstrukce v plném rozsahu je dnes proto, že se nám zmíněné pomůcky v dostatečné hojnosti nezachovaly, jenom nesplněnou touhou a také by nám nebyla nic platna pro bližší určení pojmu stará Praha, jak mu dnes rozumíme. Byl by to jen vědeckou cestou vytvořený fantom

bez duše a těla a dnešní živý pojem „starý“ neměl by tu dostatečné náplně.

Je tedy třeba se nám uchýlit k době, v níž náplň slova vznikla, abychom zjistili jeho obsah. Bylo to před půl stoletím, kdy podivuhodný obraz, jímž působil tehdejší dochovaný stav Prahy na generace našich dědů a otců, byl - právě před hospodářským vzmachem české většiny obyvatelstva - na nějaký čas stavem trvalým. Tehdejší konservativní Praha jevila se jim jako *hotová* po svém tisíciletém vývoji a po všech proměnách, jež na ní způsobily svou činností příroda i lidé od středověku, naposled v empirii a v časném období renaissancistickém, jevila se jim v podrobnostech, které přetrvaly od svého vzniku nebo se vtlačily na místo zničených, jako nádherný celek architektonický, jednotného měřítká a vyvážené plastiky i obrazu, jako vznesená architektura středověkem založená a hlavně barokem přestavěná. Hledíme-li k dvěma současným kulturním osobnostem, které různým způsobem typisují tehdejší Prahu, můžeme mluvit o staré Praze jako o Praze Tyršově a Nerudově, jak se její charakteristika*) nedávno o jubileích těchto dvou osobností vždy znovu a znovu ozývala.

*) Při přednášce byla tato charakteristika tlumočena pásmem obrazů podle nejstarších zachovaných fotografií Prahy od konce let šedesátých do začátku let devadesátých.

Dospěli jsme takto k základnímu obsahu našeho pojmu „stará Praha“, jen zběžně načrtnému. Při tom však jde ještě o *podrobnější* analýsu, jak se tato stará Praha zrodila. Je možno říci, že vyrostla jak z konservativnosti a piety, tak z bezohlednosti přírody, člověka i doby a je pro náš účel důležitější uvědomiti si příčiny, *proč* jednotlivé podrobnosti této Prahy čas od času zanikaly, než naopak konstatovati, *co* se do let osmdesátých 19. stol. v ní zachovalo.

Zánik některého detailu staré Prahy vyvolával především přirozený vývoj každého organismu, nezbytné chátrání a zanikání materiálu sebepevnějšího, za nějž nastupuje po čase, když se úplně vyžil, nezbytná náhrada. Ale příroda nepůsobí jen přivozeným vývojem a způsobuje často těžké katastrofy. K nim náleží řádění všech živlů, pohromy blesku, ohně, vody, vichřice i zemětřesení, a v této kapitole znamená také historie války, ničivá obležení a bombardování našeho města. Vzpomeňme jen požáru Malé strany v r. 1541 a nového ohně v těchto místech v roce 1648, nesčetných ohňů středověkých ve starém městě, vyberme z každoročních záplav města Vltavou aspoň nejnámější z r. 1784, 1849 a 1890 a přidejme i mohutnou vichřici v r. 1865, která zničila krásnou střechu věže svatoštěpánské a nakonec vyvolejme si v duchu hrůzy obléhání švédského 1648 i pruského 1757.

Stejně ničivé jsou vlivy, které vyvolávají sociální, náboženské i politické poměry všech dob. Je tu především náboženská nesnášenlivost rodící surový ikonoklasmus, stejně nekulturní ať jsou jeho popudy jakékoliv, ať vycházejí z náboženských nechtů husitů, kalvínů či katolíků nebo volno-myšlenkářů naší doby. Důstojně po bok staví se jim vandalství nekulturních jednotlivců, které podivuhodným způsobem začínají vzrůstatí právě v XIX. století, které vytvořilo mohutné hnutí na ochranu památek. Vypočítávatí všechny případy davového i individuálního ikonoklasmu a vandalství v Praze od středověku vedlo by daleko. Vzpomeňme jenom letmo pogromů v pražském ghettu, hekatomby obětí na památkách stavitelských a uměleckých vůbec, jež způsobil furror husiticus a který nám na vždycky vzal představu středověkého Vyšehradu, vzpomeňme řádění kalvínů za zimního krále v chrámě svatovítském, vzpomeňme všech nepřátelských kroků katolické církve v protireformačním období, způsobené v kostelích vyhazováním arch a náhrobků i pálením kacířské literatury a nakonec nezapomeňme ani na první zlověstný čin českého zastupitelstva Prahy, odstranění Krocínovy kašny se Staroměstského náměstí v roce 1862, na pokusy let devadesátých vésti tramway Nerudovou ulicí, na zničení evropského unika, románského domu před svatomikulášskou prelaturou na začátku našeho století a na vyvrcholení všeho toho vandalství zničením Mariánského sloupu na Staroměstském náměstí a uměleckých rakouských znaků a svatojánských soch po městě po světové válce.

Méně briskně, ale stejně bolestně působila v tomto smyslu rozsáhlá opatření správní. Jako jedním škrtem pera

podepsal Ferdinand II. ortel pozvolné smrti všem hradům, které kázal opustiti, tak bezohledně Josef II. nařídil zrušení, prodej a často i boření 63 církevních budov v Praze, které částečně zmizely v letech 1782-90 s povrchu zemského a z nichž zánik betlémské kaple a kaple Božího těla na Karlově náměstí dotýkal se srdcí současníků nejvíce.

V poměru k těmto činům zdají se nám jiné příčiny, proč pozvolna zanikaly doklady Prahy středověké nebo renesanční, méně nekulturními, ačkoliv i ony tkví často jen v rozpínavosti osobní a sobectví neužilců. Nejenom hygienické assanace nezdravých čtvrtí a domů, sociální reformy řešící otázku podružných obydlí a vývoj činžáků, ale i nezdravé gründerství kolem r. 1890 mají tu na svědomí změny dalekosáhlé.

Zcela jinak je nám však třeba ceniti zásahy, kterými působí technický a umělecký vývoj Prahy, v cyklu nastíněný. Byly tu vždy těžké oběti. Technika přestavovala a přesunovala hmotu Prahy, stylový vývoj ničil uměleckou podstatu města, vytýčenou charakteristickými dominantami, celkovou hmotou i stavebními detaily. A přece dovedla tato činnost dáti nám vždy náhradu, když ne rovnocennou, aspoň přiměřenou v umělecké komposici, plastickém promodelování a barevném ozdobení hmoty města i v úpravě jeho přírodního rámce. Stojíce tváří v tvář staré Praze let osmdesátých přistihneme se často při tajné radosti, že v určitých místech zasáhl barok tak pronikavě a že dal městu rázem nový smysl umělecký. Při této úvaze nebude nám ani tolik proti mysli, že palác valdštejnský a černínský nebo tři koleje jezuitské zkosily rozlehlé bloky starší Prahy, nebo že nové barokní hradby ve svém nitru pochovaly část stře-

dověkého a renaissančního opevnění. Poměrně nejméně vítaný je nám v tomto obraze stylový purismus středověkých zanícenců kolem polovice 19. století pro svoji tvrdou linii a schematický ráz tvoření.

Bylo by na tisíce příkladů, kterými bychom mohli doložití pozvolný vývoj stylových podrobností na obraze Prahy na základě vědeckých výkopů, objevů a historické ikonografie. Zde stačí ukázat to aspoň na jednom případě, na dominantě Hradčan, chrámu svatovítském. Stadia vývoje, jimiž tato budova prošla, znamenají zároveň vyznačné období vývoje panoramatu Prahy na levém břehu vltavském. Pro dobu románskou nemáme sice doklady, ale přes to dovedeme si v duchu vykouzlití mikrokosmus knížecího, později královského hradu s opevněním, z něhož vyrůstá nejprve stavba Václavovy rotundy svátováclavské, potom Spytihněvovy basiliky. O dominantním postavení Karlovy katedrály nad středověkým městem dovede nás již přesvědčiti dřevoryt z kroniky Schedlovy (1493), o proměně silhouetty nejvýznačnějšího článku ve hmotě katedrály, veliké věže, ve stoletích následujících zpravují nás renaissanční dřevoryt z r. 1562 a barokní rytiny i kresby XVII. a XVIII. století. A ještě staré fotografie do let osmdesátých XIX. století uvádějí nás v úžas nad změnou, kterou sem vnesla Mockerova dostavba chrámu oslabivši umělecký význam veliké věže dalšími vertikálami dvojice věží západních.

o letného přehledu, jak vývoj města znamenal vždy nové a nové, často nejkrutější ztráty a prohry vysokého umění i řemeslné činnosti, je třeba však vnést také hodně jasu, který vyzařuje z kladných činů obyvatelstva i vedoucích osob a přispívá naopak k udržení staršího stavu města. Nemůžeme ovšem mluvit až do druhé polovice XIX. století o jakémisi jednotném pojetí města jako celku, kterého je třeba dbát a chránit. Město se pojímá jen jako shluk jednotlivých domů. Ještě při obdivu humanistických básníků jde jen o chválu na velikost města, na přepychnost hlavních budov a na vzácnost osob v nich přebývajících. Teprve barok vyvinul i u nás zvláštní umění stavby měst, ale to zůstávalo tehdy ještě záležitostí stavitelskou. Proto se cítí do počátku XIX. století město spíše jen jako historicky významné středisko státní nebo národní a charakter památek nabývají v něm jenom nemnohé věci výlučné.

Tak nábožnost, církevní rítus, kult národních světců, lojalita dynastická a rodová i cit národní soudržnosti vyvolávají pietu, jež nedovoluje přenášeti hrobů svatých a mučedníků u sv. Víta a sv. Jiří, jež činí posvátnými hroby králů a biskupů v katedrále svatovítské i po staletí neměnná staveniště kostelů a královského hradu v městě.

Vedle piety jsou to motivy čistě užitkové nebo důvody

z psychologie doby vyplývající, jež přispívají k zachování města a jeho částí. Konservativnost obyvatelstva a jeho světového názoru nepodporuje snahu po změnách až do těch starožitných názvů domů, ulic a náměstí a do těch nemoderních mužských copů, nošených ještě kolem 1800, přirozená šetrnost chrání staré zdi domů a kostelů, detaily architektonické, malby, plastiky, štuk i sgrafito pod pláštěm novostavby a malované stropy pod nižšími rákosovými. Staří bořili jen, když musili a ze spořivosti užili sklepů i obvodových zdí přestavovaných budov od X. až do XIX. století. Dnes, kdy se zakládá jinak a hlouběji, bourá se racionálně až na dno sklepů a tím ničí se mnohdy cenné doklady stáří města. Jak zvláště působí, že pod proudící vodou Vltavy stále ještě stojí zbytky pilířů prvního kamenného mostu Juditina a že jeho celé oblouky jsou ještě zachovány na Malé straně i na Starém městě!

Při tomto *bezděčném* zachovávání jde však někdy také již o záměrnou vůli. Podle názoru XVI. až XVIII. století působí tu často formový antikvarismus k tomu, aby - třebaš naivně - evokoval minulost. Přelitá socha sv. Jiří na hradě pražském, Wolmutova gotická klenba sněmovny, zápas o formu hudební kruchty v chrámě svatovítském i klenba kostela na Karlově z konce renaissance, nebo celá barokní gotika patří do této kapitoly. A ještě na konci XVIII. století živě na jevo dávaný historický zájem malíře J. Kohla dal nám krásné rekonstrukce chrámového prostoru svatovítského v barokních i gotických formách.

akto se mění Praha do konce XVIII. stol. *bez* jakéhokoliv odporu, který by vyplýval z důvodů estetických a kulturně historických. Je-li jaký, plyne ze sobeckých důvodů osobních, náboženských nebo politických. Vzpomeňme rozčileného venkovana na klatovském náměstí, který viděl bourání starožitných domů, jež měly ustoupiti v 17. stol. stavbě chrámu a koleje jesuitské a klna bouračům volal emfaticky: „Žížka na Vás!“ a máme paralelu k protestům pana Jeníka z Bratřic na konci XVIII. století, který z důvodů vlasteneckých káral zhoubu Husovy kaple betlémské a kaple Božího těla.

Teprve od konce XVIII. století vyvíjí se pozvolna vědomý odpor proti ničení staršího stavu města z důvodů, že jde o krásné architektury, o umělecký a historický dokument, o nenahraditelné hodnoty originální. Je v tom dlouhý vývoj od probuzenství do dnešní doby a právě tímto vývojem tvoří se teprve obsah pojmu „staré Prahy“. Vývoj je v názorech, *co* je třeba v městech chrániti, v důvodech, *proč* se památky chrání a v methodách, *jak* se chrání a všechny tyto složky názorové kryjí se v celku se všeobecným vývojem novodobých názorů na ochranu památek vůbec, jichž zde není na místě vykládati.

Od této doby znamená stará Praha zároveň *zápas* o starou Prahu a dějiny tohoto zápasu naplňují (nejprve v roz-

sahu značně menším) tři čtvrti 19. stol. a rozvinují se teprve od let osmdesátých v drama, jemuž do dnes není konce.

„Stará Praha“ vnikla do povědomí kulturních vrstev národa nacionalismem, uměním, vědou i zjemnělým citem. Již v době probuzenské vzniká racionálním kultem hodnot, spojených s vědeckým zájmem, ochrana historických předmětů aspoň v galeriích, museích a knihovnách. Romantismus přináší sem sice jednostranný, ale vřelý zájem o středověk. Tehdy náhle začínají zbytky středověké Prahy, naplněné příchutí tajemné krásy, dominovati nad ostatními stylovými složkami města a jejich zachování stává se programem doby. Že se tak děje často jen za cenu jich zničení puristickou restaurací, patří k tragickým omylům uměleckého vývoje v XIX. století. Toto jednostranné cenění romantického prostředí ozývá se potom dlouho v nadšených chválách cizinců a způsobuje tvrdošijné setrvání reprezentace města při jednostranném názoru. Dlouho trvá, než novodobý renaissancismus způsobí uznání i pro mladší období ve vývoji města, zejména oblibu doby Rudolfa II., podporovanou mimo to krásnou literaturou. A ještě v době, která oceňuje již ve vědecké i krásné literatuře půvaby královského letohrádku Hvězdy, Týnského dvora a renaissančních paláců, obětuje pražské zastupitelstvo renaissanční Krocínovu kašnu, ačkoliv nedlouho před tím dostavělo pseudogotickou náhradu za originál radnice a začalo horlivě restaurovati všechny vynikající středověké památky v městě.

V tu dobu je theorie vědomě ochrany památek ještě jen zájmem historiků a prakse zájmem techniků a jen občas vypne se tento zájem i do veřejnosti, kde má zprvu spíše politický ráz obrany české historické Prahy proti německým

držitelům moci. Ale celkem možno říci, že ještě dlouho potom boří samospráva obce bez zájmu obecnstva barokní hradby a brány, odstraňuje barokní a empírové kašny, zastavuje gotická podloubí a ničí soukromé zahrady uvnitř města. Zejména mladočeská era, vystupující honosivě s hesly „modernisování české veleobce, všeobecného pokroku a vzestupu hospodářského“, přináší sem podnikatelství bez reálného základu, pozemkovou lichvu a parcelářskou spekulaci, která způsobuje nepromyšlenou assanaci a přestavbu celých ulic a která zabírá okolní viniční návrší města předměstími. Za ní padají v oběť již četné kostely, paláce a domy a útoky technického pokroku obracejí se i k Vltavě a k malostranskému a hradčanskému panoramatu.

První účinnou brzdu dostává tento nebezpečný liberalismus let devadesátých, spatřující v hospodářské expansi hlavní cíl národního rozvoje, ve vědě umělecko-historické. Ta začíná se stavěti na stranu minulosti oficiálně dosud neuznávané a postupně zabírá v okruh svého bádání mladší časové oblasti. Objevuje po renaissanční Prahu barokní i empírovou, čímž dospívá na zlomu století k vrcholným názorům své generace. S tím shoduje se nápadně i situace v současném vývoji architektury, která na rozcestí k rodící se moderní formě akceptuje vedle normalisované renaissance 2. poloviny XIX. stol. všechny pozdější vývojové fáse historické architektury až po klasicismus jako vhodné vzory a začíná město naplňovati odlikami pražského baroka všech stylových stupňů.

V této době začíná se již *uvědomělý* kulturní boj, zatím jen několika jednotlivců, o Prahu, poničenou tehdy již v nejkrásnějších partiích kolem Staroměstského náměstí a rad-

nice. Podrobnosti jsou známy a literárně zpracovány. Hnutí vyšlo z Pražského klubu z popudu Dr. Luboše Jeřábka v r. 1893 a jsouc intensivně a obratně živeno manifestačními schůzemi, protesty, přednáškami i letákovou literaturou, vyústilo záhy v založení zvláštního spolku, našeho Klubu, v r. 1900. Tím se stává otázka „staré Prahy“ záležitostí veřejného zájmu a od té doby jí býti nepřestává.

Pro první generaci Klubu, charakterisovanou jmény K. Chytila, L. Jeřábka, J. Kouly a V. Mrštíka, je „stará Praha“ stále ještě jen souborem cenných detailů a skupin středověkých, renaissančních nebo barokních; z nich vybírá si nejcennější prostory náměstí a ulic, jich oddílý nebo jenom jednotlivé stavby v nich, aby je chránila*). I ona ještě časově diferencuje považujíc památky starší za cennější a dopouští „udržení starobylého rázu“ povšechného za cenu kopie. Její názor na „starou Prahu“ in nuce ukazuje programové heslo, že je třeba hlavně udržeti ulice a náměstí, jimiž šla korunovační cesta českých králů od Prašné brány přes Staré město a Malou stranu na hrad Pražský.

Idea staré Prahy i metoda její ochrany prošly potom myšlenkovým vývojem, určovaným hlavně umělecko-historickou vědou a současným uměním výtvarným, až k systému cílevědomého spolupracovníctví na vytváření dnešní Prahy vůbec. Ačkoliv vlastní stará Praha je dnes poničena tolik, že zbývá v ideální jednotnosti let osmdesátých jen na Malé straně a na Hradčanech a z části ve Starém městě a ačkoliv všude jinde, i v obcích venkovských tvořících vel-

*) Novella k stavebnímu řádu, v r. 1894 Pražským klubem navržená, chce zachovati *několik typických prostranství* staré Prahy v Starém městě, na Malé straně a na Hradčanech pomjjejc zcela Nové město, Vyšehrad a pražská předměstí.

kou Prahu, jde již jenom o tříšť krásného tehdejšího celku, pojímá dnešní ochranné hnutí celé město jako nedílnou jednotu, v níž stopy všech fází historických i doby moderní jsou posuzovány stejně. Nejde při tom jen o ulice, náměstí a jednotlivé budovy, ale i o ráz vší přírody, do níž je město vklíněno, o místní kolorit hmoty i života, o charakter všeho, co město pasivně i aktivně spolutvoří. Všechny otázky s existencí a dalším vývojem města souvislé, všechny metody sloužící k zachování minulého a ke zrodu budoucího nemohou být řešeny jinak, než v rámci tohoto nedílného organismu.

Tak došel pojem „staré Prahy“ teprve důstojně naplně. Staré krásné město, vzniklé ve středověku, přebudované v baroku a v podrobnostech okrašlované od počátku národního znovuzkříšení jeho českého obyvatelstva, zůstává starým i v moderním obsahu průmyslové periferie a cotta-geových čtvrtí, žije dále svou tisíciletou tradicí a podrží navždy smysl, který mu dala příroda klínem Vltaviným, historie celým osudem českého národa a výtvarné umění katedrálou svatovítskou, chrámem sv. Mikuláše a Národním divadlem.

Předneseno 12. března 1936 jako závěr cyklu
o uměleckém a stavebním vývoji Prahy, pořá-
daného Klubem za Starou Prahu a Kruhem pro
pěstování dějin umění
v Praze.

Tiskem vydal Klub za Starou Prahu. Vytiskla
Dyrynkova tiskárna v Praze
na Malé straně.